

BEN KANE

ZAPOMENUTÁ
LEGIE

VYŠEHRAĐ

BEN KANE

ZAPOMENUTÁ
LEGIE

VYŠEHRAĐ

Knihá vychází
v roce 80. výróčí založení
nakladatelství Vyšehrad
|1934–2014|

Z anglického originálu The Forgotten Legion
vydaného nakladatelstvím Arrow Books 2011
přeložila Jaroslava Hromadová
Ilustrace na obálce Michal Houba
Typografie Vladimír Verner
Odpovědná redaktorka Marie Válková
Redakčně zpracovala Adéla Tošovská
Elektronické formáty připravil KOSMAS, www.kosmas.cz
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2014 jako svou 1310. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 199 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-501-0 (pdf)

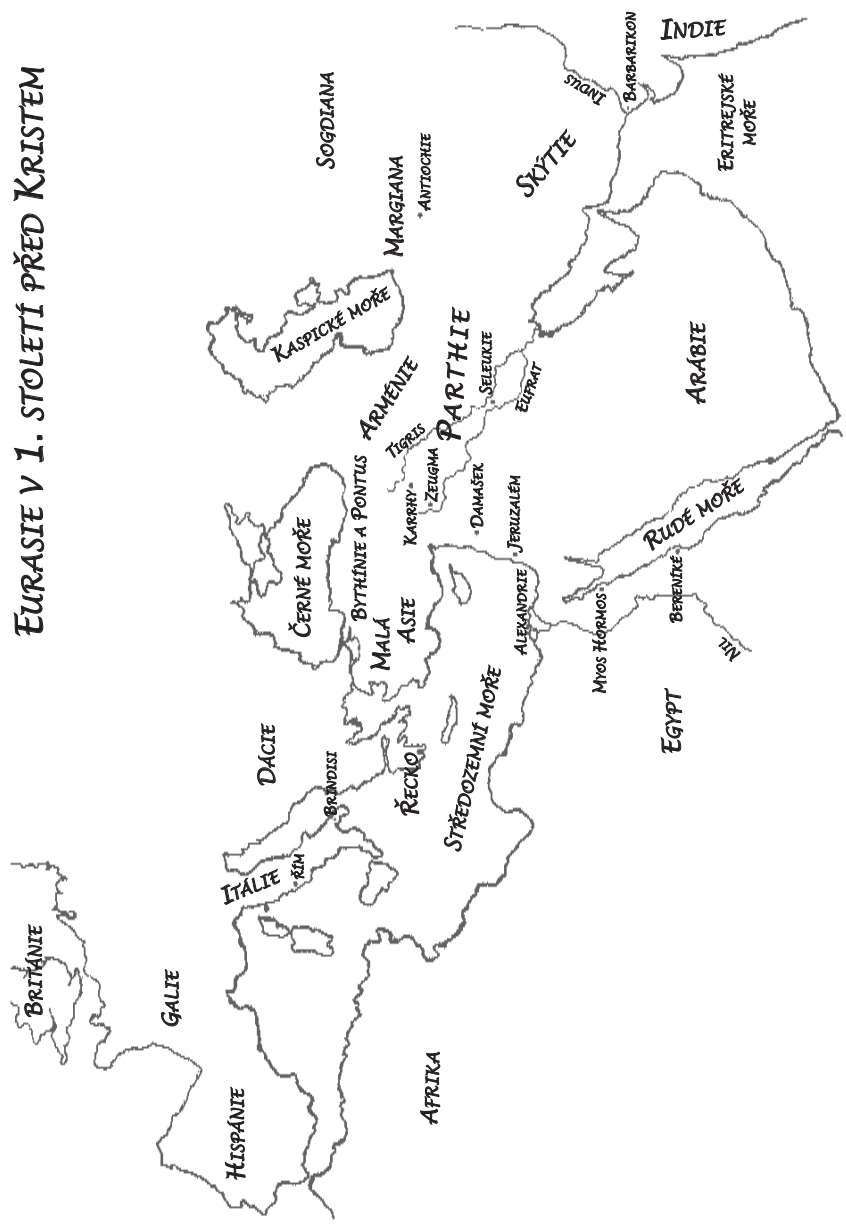
Copyright © 2008 Ben Kane
Translation © Jaroslava Hromadová, 2014

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

*Crassus u Eufratu ztratil své orly, svého syna a své vojáky,
A sám zahynul jako poslední.
„Parthové, proč se radujete?“ řekla bohyně.
„Měli byste vrátit prapory,
Objeví se mstitel, který vás potrestá
za Crassovu smrt.*

Ovidius, Kalendář

EURASIE V 1. STOLETÍ PŘED KRISTEM

Plinius Starší ve svém díle Kapitoly o přírodě popisuje, jak Římané, kteří přežili bitvu u Karrh v roce 53 před Kristem, poslali do Margiany (česky také Merv).

Tato oblast (nachází se v nynějším Turkmenistánu) je víc než 24 000 kilometrů od místa, kde tyto muže zajali. Deset tisíc legionářů, kteří sloužili jako pohraničníci, se ocitlo nejdál na východě ze všech Římanů.

Tam však jejich příběh nekončí.

Roku 36 před Kristem zapsal čínský historik Pan Ku, že vojáci v armádě Jzh-jzh, hunského válečníka a vládce města na Hedvábné stezce, bojovali ve formaci tvaru „rybí šupiny“. Tento výraz popisující jejich uspořádání je v čínské literatuře ojedinělý a mnoho historiků tvrdí, že označuje hradbu ze štítů. Tehdy takto bojovali jedině Makedonci a Římané. Pokud by je ovlivnil bojový výcvik Řeků, musel by v této oblasti přetrvat více než sto let. Je zajímavé, že zmíněná bitva se konala pouhých sedmnáct let po bitvě u Karrh a necelých 800 kilometrů od hranic Margiany.

Dál na východ v Číně se v současnosti nachází vesnice Li-čhian. Původ jejího jména není jasný, ale vědci se domnívají, že vznikla v letech 79 před Kristem až 5 po Kristu a její název znamená ve staré čínštině „Řím“. Neobvykle velký počet současných obyvatel má evropské rysy – světlé vlasy, zahnutý nos a zelené oči. Jedna místní univerzita nedávno zkoumala vzorky DNA, aby zjistila, zda jsou tito lidé potomky deseti tisíc legionářů, kteří se po bitvě u Karrh vydali na východ a na stránky učebnic dějepisu.

Zapomenutá legie.

PROLOG

Řím, rok 70 před Kristem

Byla *hora undecima*, jedenáctá hodina, a rozlehlé město zaplavila rudá záře červánků. Občasný závan větru pohnul vzduchem mezi hustou zástavbou domů a přinesl úlevu od dusného letního vedra. Z domů a bytů vycházeli lidé, aby dokončili denní povinnosti, popovídali si před obchody a popili v otevřených krčmách. Kupci se pokřikováním snažili upoutat pozornost kolemjdoucích a děti si pod bedlivým dohledem matek hrály před domy. Odkudsi ze středu města nedaleko fora sem doléhal rytmický zvuk modliteb z chrámu.

Byla to přátelská a bezpečná hodina, ale v průchodech a na dvorcích se už začaly prodlužovat stíny. Slunce opouštělo vysoké kamenné sloupy a sochy bohů a ulice se halily do tmavší a ne moc příjemné šedivé barvy. Nejdéle se světlo udrží na sedmi pahorcích, jakémsi srdci Říma, a pak si vládu nad městem opět vynutí tma.

I v této pozdní hodině byla na Foru Romanu pořád spousta lidí. *Basilicae*, rozlehlá krytá tržiště, obklopená chrámy a budovou senátu, byla plná kupců, věštců, právníků a písařů, kteří poskytovali své služby u malých stánků. Byl už večer, ale někdo mohl chtít sepsat závěť, předpovědět budoucnost nebo sestavit žalobu. Pohybovali se tu podomní obchodníci a snažili se prodat zteplalé ovocné šťávy. Politici pracující do pozdních hodin v senátu spěchali domů a zastavovali se na kus řeči, jenom pokud se nedokázali vyhnout svým spojencům. Jakmile otroci, kteří spolu hráli na schodech deskové hry, uviděli své pány, okamžitě vyskočili. Rychle vzali nosítka a šli jim naproti. Přitom dávali pozor, aby si nestrhli puchýře na spálených ramenech.

Na schodech ke chrámu zůstala hrstka žebráků v naději, že dostanou nějakou almužnu. Někteří z nich byli tělesně postižení, ale hrdí veteráni z legií, nepřemožitelné armády, která zajistila republice bohatství a věhlas. Na sobě měli potrhané zbytky uniformy – drátěné košile byly skoro celé zrezivělé a hnědé tuniky držely pohromadě jenom záplaty. Za měďák líčili své válečnické příběhy – o krveprolití, ztrátě končetin a kamarádech pohřbených v cizích zemích.

To všechno pro slávu Říma.

I přes ubývající světlo bylo na Foru Boariu, kde se prodávala zvířata, pořád plno lidí. Neprodaný dobytek řval po dni na slunci žízni. Ovce a kozy se choulily k sobě, vyděšené pachem krve ze špalků řezníků jenom pár kroků od nich. Jejich majitelé, drobní zemědělci z okolí, se je chystali vyhnat na noční pastvu za hradby. Spousta zákazníků byla i na Foru Olitoriu, kde se prodávaly potraviny. Zralé melouny, broskve a švestky připojovaly svou vůni ke koření z orientu, čerstvým rybám a zbytkům chleba. Obchodníci, dychtiví prodat všechnu zeleninu a ovoce, nabízeli své zboží každému, kdo se na ně podíval. Ženy plebejů si po nakupování ještě popovídaly a pak se šly rychle pomodlit do svatyně. Otroci, které poslali dokoupit potraviny pro narychlo uspořádané hostiny, kleli, když se setmělo.

Ale mimo tyto otevřené prostory každý spěchal do bezpečí domova. Žádný slušný Říman nechtěl být venku po západu slunce, hlavně v ponurých uličkách mezi *insulae*, stíněnými domy, v nichž žila většina obyvatel města. V noci byly neosvětlené ulice plné zlodějů a vrahů.

Tarquinius

Severní Itálie, rok 70 před Kristem

Po hlavě mrtvého jehněte poskakoval krkavec a zíral na Tarquinia. Pořád byl víc než padesát kroků od něj. Posměšně krákal a mocným zobákem kloval do vypouleného oka. Jehně nebylo starší než tři dny a vyzáblé tělo už sežrali vlci z hor.

Tarquinius se sehnul, zvedl malý kámen a zasunul ho do praku. Byl štíhlý, světlovlasý, na sobě měl přepásanou tuniku ke stehnům a na nohách pevné sandály.

„Ušetři toho ptáka. On to jehně nezabil.“ Olenus Aesar si upravil obnošený kožený klobouk. „Bere si jenom to, co zbylo.“

„Nelíbí se mi, že mu požívá oči.“ Tarquinius se připravoval vystřelit a pomalu zakroužil koženým řemínkem.

Stařec už mlčel a zastínil si oči před sluncem. Dlouho pozoroval káňata plachtící v teplých proudech a oblaka nad nimi.

Tarquinius upřeně hleděl, ale kámen nepouštěl. Od té doby, co si mladého Etruska věštec před lety vybral za svého žáka, se naučil, že má věnovat pozornost všemu, co řekne a udělá.

Olenus pokrčil pod pláštěnkou z hrubé vlny kostnatými rameny. „Není vhodný den na zabíjení posvátného ptáka.“

„Proč ne?“ povzdechl si Tarquinius a spustil ruku s prakem. „Co zase máš?“

„Jen klidně pokračuj, chlapče,“ usmál se Olenus a Tarquinia to rozzlobilo. „Dělej si, co chceš.“ Mávl výmluvně na krkavce. „Záleží jen na tobě.“

„Nejsem chlapec.“ Tarquinius se zamračil a upustil kámen. „Je mi dvacet pět.“

Chvilku se kabonil a pak pronikavě zapískal a ukázal rukou. Černobílý pes ležící nedaleko vyrazil širokým obloukem do

prudkého kopce, s očima upřenýma na stádo ovcí a koz ukusujících krátkou travu vysoko na úbočí. Ihned ho zahlédly a popošly výš.

Krkavec se nakrmil a odlétl.

Tarquinius ho výhrůžně sledoval. „Proč jsem neměl toho zatraceného ptáka zabít?“

„Stojíme nad tím, co býval chrám nejmocnějšího z etruských bohů Tinii...“ Olenus udělal pomlku, aby svým slovům dodal na důrazu.

Tarquinius se podíval pod nohy a všiml si červené hliněné dlaždice vykukující ze země.

„A káňat nad námi je dvanáct.“

Tarquinius pátral po obloze a počítal. „Proč pořád mluvíš v hádankách?“

Olenus poklepal *lituem*, zakřivenou hůlkou, na prasklou dlaždici. „Dneska to není poprvé, vid’?“

„Vím, že dvanáct je posvátné číslo našeho lidu, ale...“ Tarquinius se podíval na psa, který k nim zaháněl stádo, jak si přál. „Jak to souvisí s krkavcem?“

„To jehně bylo dneska ráno už dvanácté.“

Tarquinius rychle počítal. „Ale o tom v rokli jsem ti neřekl,“ podivil se překvapeně.

„A krkavec se chtěl nasytit zrovna tam, kde se konaly oběti,“ dodal haruspex tajemně. „Nejlepší je nechat ho na pokoji, co myslíš?“

Tarquinius se zachmuřil. Měl vztek, že si nevšiml krkavců a nespojil si je s tím místem. Přemýšlel totiž o tom, jak zabít vlky.

Bylo načase nějakého ulovit. Rufus Caelius, jeho nevrlý pán, mu dovoloval tyhle výpravy jenom proto, že se ho potom mohl zeptat na Olena a na stav svých stád. Urozený pán by se zlobil, kdyby se dověděl o dalších ztrátách, a Tarquinius už se děsil návratu na *latifundium*, Caeliův velkostatek na úpatí hory.

„Jak jsi věděl o tom jehněti v rokli?“

„Co jsem tě celé ty roky učil? Bedlivě všechno sleduj.“ Olenus se otočil a díval se na to, co už tam nebylo. „Tohle bylo středisko mocného města Falerii. Zakladatel Etrurie Tarchun vyznačil jeho posvátné hranice bronzovým pluhem asi míli odsud. Před čtyřmi sty lety by tudy, kde stojíme, spěchali za svou každodenní prací houfy Etrusků.“

Tarquinius se pokoušel představit si tu scénu, jak ji haruspex už tolikrát popisoval – nádherné budovy a chrámy zasvěcené vestálkám, široké ulice dlážděné lávovými kameny. V duchu viděl spousty lidí sledujících zápasy v boxu, dostihy a gladiátorské zápasy. Příslušníci aristokracie předávají věnce vítězům a pořádají hostiny ve velkých hodovních síních.

Oči se mu rozjasnily. A z Falerii, jednoho z klenotů Etrurie, zbylo jenom několik spadlých sloupů a bezpočet kusů rozbitých dlaždic a prejzů. Pořád myslel na to, jak hluboký je to úpadek. Dlouhodobý styk s haruspexem mu ozřejmil, že historie jeho lidu byla ještě bolestnější. „Sebrali nám veškerý způsob života, vid’?“ vybuchl Tarquinius zlostně. „Římská civilizace úplně okopírovala tu etruskou.“

„Včetně trubek ohlašujících začátek slavností a bojových manévřů,“ dodal ironicky Olenus. „Všechno nám ukradli. Když nás zničili.“

„Ničemové! Kdo jim dal právo?“

„Tak to určila nebesa, Tarquinie. Vždyť to víš.“ Olenus upřeně pohlédl na mladého muže a pak mu zrak sklouzl k východu a jihu. Dole se lesklo jezero, od něž se s oslepující září odrážely sluneční paprsky. „Stojíme v srdci starověké Etrurie,“ usmál se Olenus. „Pod námi je jezero Vadimon a ještě níž základy posvátného města.“

„Jsme skoro poslední čistokrevní Etruskové na světě,“ řekl trpce Tarquinius. Poražení obyvatelé této říše později asimilováni s Římany se jen v málo rodinách dál brali pouze mezi sebou. Jeho rodina k takovým patřila. A starobylá tajemství i rituály si z generace na generaci předávali mezi sebou haruspikové. Olenus byl jedním z dlouhé řady sahajících do období rozkvětu Etrusků.

„Bylo nám předurčeno osudem, že nás zaberou,“ odpověděl Olenus. „Vzpomeň si, že když byl před mnoha stoletími položen základní kámen tohoto chrámu...“

„Našla se v hlíně zakrvácená hlava.“

„Můj předchůdce Calenus Olenus Aesar na základě toho věštil, že tento lid bude vládnout celé Itálii.“

„Neměl pravdu. Podívej se na nás teď,“ zvolal Tarquinius. „Jsme na tom jen o málo líp než otroci.“ Nezůstali skoro žádní Etruskové s politickou mocí a vlivem. Naopak se z nich stali

chudí zemědělci nebo pracovali na velkých statcích jako Tarquinius a jeho rodina.

„Calenus byl nejlepší haruspex v našich dějinách. Dokázal číst z jater jako nikdo jiný,“ máchl Olenus vzrušeně sukovitými rukama. „Ten člověk věděl, co Etruskové nedokážou – nebo v té době nedokázali – pochopit. Naše města se nikdy nesjednotila, a tak když Římané dostatečně posílili, jedno po druhém dobyli. I když to trvalo víc než sto padesát let, Calenova předpověď se vyplnila.“

„Myslel ty, co nás zničili.“

Olenus přikývl.

„Lotry z Říma.“ Tarquinius hodil kámen po krkavci, který už byl dávno pryč.

Netušil, že haruspex tajně obdivuje jeho rychlost a sílu. Kámen letěl dost rychle na to, aby zabil každého, koho zasáhne.

„Je těžké se s tím smířit. Dokonce i pro mě,“ vzdychl Olenus.

„Hlavně s tím, jak nám vládnou.“ Mladý Etrusk se napil z koženého vaku s vodou a podal ho učiteli. „Kde je ta jeskyně?“

„Není to daleko.“ Haruspex se zhluboka napil. „Dnes na to není vhodná chvíle.“

„Ty mě sem táhneš takovou dálku zbytečně? Myslel jsem, že mi chceš ukázat játra a meč.“

„Chtěl jsem,“ odpověděl Olenus mírně. Pak se otočil a vyrazil z kopce dolů. Přitom se opíral o *lituus*. „Jenže dneska nejsou dobrá znamení. Nejlepší bude, když se vrátíš na *latifundium*.“

Už to bylo osm let, co se dověděl, že existuje *gladius* Tarquina, posledního etruského krále Říma, a bronzová játra, jedna z několika šablon pro věštce, na nichž se učili svému umění. Tarquinius se nemohl dočkat, až uvidí starodávny kovový artefakt. Tolik se toho o něm naučil, ale věděl dobře, že nemá cenu hádat se s Olenem, protože pár dní navíc nic neznamená. Posunul si vak na zádech výš a zkontroloval, jestli všechny ovce a kozy sešly dolů.

„Potřebuju si sem nahoru udělat výlet s lukem. Několik dní zabíjet vlky,“ pronesl Tarquinius nenuceně. „Nemůžeme dovolit, aby si ty potvory myslely, že unikly.“

Olenus místo odpovědi zabručel.

Tarquinius otráveně obrátil oči v sloup. Neuvidí játra, dokud nebude haruspex v pohodě a připraven. Zapískal na psa a následoval Olena po úzké pěšině dolů. Tarquinius nechal haruspexe

spát v malé chýši na poloviční cestě z hor. Pes mu ležel stočený v nohou a na ohništi příjemně praskalo dřevo. I když byla klidná letní noc, Olenus si potřeboval vyhřát staré kosti.

Mladík zamířil po známých cestách přes rozlehlá pole, olivové háje a vinice, které obklopovaly Caeliův rozlehlý statek. Když tam konečně dorazil, tlusté pískovcové zdi byly ještě vyhřáté sluncem.

Vzadu za hlavním komplexem stály ubohé barabizny otroků a jednoduché zemědělské budovy, kde bydleli sezonní dělníci. Cestou nepotkal ani živáčka. Většina lidí vstávala za svítání a chodila spát za soumraku, což umožňovalo poměrně snadno se vzdálit i vrátit za tmy.

Tarquinius se zastavil ve vchodu na malé nádvoří a díval se do tmy. Neviděl nic.

Do ticha se ozval hlas.

„Kde jsi byl celý den?“

„Kdo je to?“ zašeptal Tarquinius.

„Máš štěstí, že předák spí. Jinak bys dostal výprask.“

Uklidnil se. „Olenus mi vyprávěl o našich předcích, otče. To je mnohem důležitější než kopat na polích.“

„Nač se tím trápit?“ Objevil se před ním malý zavalitý muž, v ruce amforu. „My Etruskové jsme skončili. Řezník Sulla se o to postaral.“

Tarquinius vzdychl. To byla stará písnička. Mnoho ze zbylých etruských rodin a klanů se během občanské války skoro před dvaceti lety ve snaze získat aspoň částečnou autonomii přidalo k Mariovým vojskům. Byl to hazard, který skončil velice špatně. Tisíce jejich lidí zemřely. „Marius prohrál. A my taky,“ zašeptal. „To neznamená, že se má zapomenout, jak to tady vypadalo před dávnou dobou.“

„Ztratili jsme možnost povstat a znovu získat zašlou slávu.“

„Jsi opilý. Zase.“

„Aspoň jsem celý den pracoval,“ odpověděl mu otec. „Tys jenom chodil s tím potrhým bláznem a poslouchal jeho fantazírování a výmysly.“

Tarquinius ztišil hlas. „Nejsou to výmysly. Olenus mi předává tajné rituály a znalosti. Někdo to musí vědět. Než se na všechno zapomene.“

„Dělej si, co chceš. Republika se teď nedá zastavit.“ Sergius hlasitě usrkl vína. „Nic nedokáže ty proklaté legie zastavit.“

„Jdi si zas lehnout.“

Otec zíral na svatyni na druhém konci dvora. Tam pobýval, když byl střízlivý. Všechny olejové lampy dohořely. „Opustili nás i naši bohové,“ mumlal.

Tarquinius strkal neprotestující postavu k vlhké komůrce jejich rodiny. Víno udělalo z kdysi hrdého bojovníka osamělého zasmušilého opilce. Ještě před několika lety ho otec tajně učil zacházet se zbraněmi. Tarquinius teď byl stejně zdatný s *gladiem* jako s etruskou bojovou sekyrou.

Sergius zasténal a zhroutil se na slavník, který sdílel s Fulvií, Tarquiniovou matkou. Okamžitě začal chrápat. Mladík si lehl na druhou stranu místnosti a poslouchal ten hlasitý zvuk. Dělal si o otce starosti. Vzhledem k tomu, jak moc pil, nepřezije víc než pár let.

Trvalo dlouho, než Tarquinius usnul, a potom se mu zdály živé sny.

V neznámé jeskyni sledoval, jak Olenus obětuje jehně a vyvrhuje ho, aby mohl číst z jeho vnitřností. Rozhlížel se po tmavém místě, nikde ani stopy po bronzových játrech či meči, o kterých Olenus tolikrát hovořil.

Když stařec pátral ve zvířecích vnitřnostech, tvář se mu změnila. Tarquinius vykřikl, ale Olenus si ho nevšímal. Jeho učitel si zřejmě vůbec neuvědomoval, že tam je, a vystrašeně se díval do ústí jeskyně.

Nedalo se poznat, čeho se Olenus tolik obává. Haruspex položil tmavě červená játra na čedičový kámen a soustředěně si je prohlížel. S každým pohlednutím ven se jeho strach viditelně zmenšoval. Po nekonečně dlouhé době Olenus radostně přikývl, sedl si ke zdi a čekal.

Přestože byl učitel zřejmě spokojený, Tarquinius zažíval stále větší strach, až ho nedokázal unést.

Rozběhl se ke vchodu.

Podíval se dolů ze strmého svahu a viděl, jak se blíží Caelius s deseti legionáři. Všichni se tvářili soustředěně a zlověstně. Všichni nesli tasený meč. Před nimi běžela smečka obrovských loveckých psů.

„Utíkej, Olene! Utíkej!“ vykřikl Tarquinius.

Konečně se na něj věštec chápavě podíval. „Utíkat?“ zachechtal se. „Srazil bych si tam vaz.“

„Jdou sem vojáci, aby tě zabili! Caelius je vede.“

Na Olenovi nebylo ani stopy po strachu.

„Musíš utéct. Hned!“

„Přišel můj čas, Tarquinie. Připojím se k našim předkům. Ty jsi poslední haruspex.“

„Já?“ Tarquinia to šokovalo. Během všech let učení ho nikdy nenapadlo, že je vychováván k tomu, aby nahradil tohoto starce.

Olenus vážně přikývl.

„A co játra a meč?“

„Už máš obojí.“

„Ne! Nemám!“ Tarquinius prudce gestikuloval.

Znovu se zdálo, že ho Olenus neslyší. Vstal a vykročil k postavám ve vchodu do jeskyně.

Tarquinius cítil, že ho někdo chytil za ruku. Jeskyně pomalu mizela, jak se mu vracelo vědomí. Strašně chtěl vědět, co se stalo Olenovi, ale už to bylo pryč. Mladý Etrusk se leknutím probudil. Stála nad ním matka a tvářila se ustaraně.

„Tarquinie?“

„To nic,“ zamumlal a srdce mu tlouklo jako o závod. „Jdi spát, mami. Potřebuješ si odpočinout.“

„Probudil mě tvůj křik,“ odpověděla vyčítavě. „Otec by se taky probudil, kdyby nebyl opilý.“

Tarquiniovi se sevřel žaludek. Olenus vždycky říkal, že se nikdy nesmí zmínit o ničem, co se naučil. „Co jsem říkal?“

„Špatně jsem tomu rozuměla. Něco o Olenovi a bronzových játrech. Poslední se ztratila už před lety.“ Fulvia se zamračila. „Copak ten starý neřád nějaká má?“

„Nic mi neřekl,“ odpověděl Tarquinius klidně. „Jdi si lehnout. Za svítání musíš vstávat.“

Vedl Fulvii přes místnost a zarazilo ho, jak je shrbená a kolik námahy jí stojí, než ulehne do nízké postele. Tělo jí poznamenaly dlouhé roky tvrdé dřiny.

„Ty můj silný Arune.“ Fulvia použila posvátný výraz pro nejmladšího syna. „Jsi předurčený k velikosti. Cítím to v kostech.“

„Už mlč.“ Tarquinius se neklidně rozhlédl kolem. Caelius neměl rád, když se používaly neřímské výrazy. „A spi.“

Fulvia se nenechala zastrašit. „Věděla jsem to od chvíle, kdy jsem uviděla tvé mateřské znaménko – stejné, jaké měl Tarchus. Nemohli jsme ti dát jiné jméno než Tarquinius.“

Bezděky si přejel po červeném trojúhelníku na krku. Viděl ho jenom občas jako odraz na hladině rybníka a často se o něm zmiňoval haruspex.

„Nedivila jsem se, když se o tebe začal Olenus zajímat. Uka-
zoval ti tajné rituály, nutil tě učit se jazyky od cizích otroků.“
Dmula se pýchou. „Pořád jsem to říkala tvému otci. Kdysi
poslouchal. Ale od té doby, co tvůj bratr padl v boji proti Sullovi,
zajímá ho jenom další džbán vína.“

Tarquinius se smutně podíval na spící postavu. „Býval hrdý
na to, že je bojovník lidu Rasenna.“

„Hluboko v duši navždycky zůstane Etruskem,“ pošeptala
mu matka. „Jako ty.“

„Pořád existuje mnoho důvodů, proč být hrdý na naši rasu.“
Políbil Fulvii na čelo a ona se usmála a zavřela unavené oči.

*Umění věštění z vnitřností pořád žije, matko. Etruskové nebu-
dou zapomenuti.* Ale nahlas to neřekl. Zatímco Sergius nemluvil
s nikým, Fulvia si ráda poklábosila. Bylo důležité, aby se Cae-
lius nedověděl pravdu o jeho výletech za Olenem.

Tarquinius si zalezl do postele. Usnul, až když se začalo
rozednívat.

* * *

V následujících dnech měl malou naději ulovit vlky nebo navští-
vit Olena. Žně byly přede dveřmi a na statku nastávalo nejná-
ročnější období roku. Otroci a rodiny sezonních dělníků, jakými
byla i Tarquiniova, měli v té době čtyřikrát víc práce.

Rufus Caelius se vrátil z Říma, aby na tento důležitý úkol
dohlédl. Většina lidí předpokládala, že tam jel, aby z toho něco
vytěžil a vylepšil si tak churavějící finance. Tenhle ryšavec byl
typickým příkladem římské aristokracie: dobrý bojovník, ale
špatný obchodník. Před deseti lety, když ceny obilí začaly kvů-
li zvyšujícím se dovozům ze Sicílie a z Egypta klesat, Caelius
tento trend nezaznamenal. Zatímco chytřejší sousedi pěstovali
výnosnější hroznové víno a olivy, bývalý důstojník setrval u pše-
nice a doufal v obrat. Během pouhých deseti let se prosperující
statek ocitl na pokraji krachu.

Netrvalo dlouho a levná úroda ze zahraničí přivedla k ban-
krotu tisíce malých zemědělců po celé Itálii. Tarquiniova rodina
byla mezi nimi. Velcí vlastníci půdy využili příležitosti a zvět-

šili plochy svých pozemků na úkor jiných. Rychle byli potřeba noví dělníci a mezeru zaplnily tisíce otroků, válečná kořist z římská vítězství.

Ačkoli byli Sergius a jeho rodina svobodní občané, měli ještě štěstí, že od Caelia získali špatně placenou smluvní práci. Aspoň něco. Kvůli populaci otroků ostatní takové štěstí neměli, a tak se hladoví rolníci stahovali do měst, která praskala ve švech. A pro *congiarium*, rozdávání potravin chudým, bylo třeba ještě víc obilí.

Pokud Caelius navštívil v hlavním městě věřitele, zřejmě dobře pochodil. Urozený pán byl ve výborné náladě a každý den ráno na dvoře organizoval skupiny dělníků. Tarquinius byl přidělen na žně jako každé léto od doby, kdy na panství před osmi lety přišel.

Obrovské rozlohy zralého ovsa a pšenice se musely posekat a uskladnit. Byl to namáhavý úkol. Pracovalo se od svítání do soumraku týden i déle. Tarquinius, který byl opálený už od pobytu v horách, měl teď kůži tmavou jako mahagon. Dlouhé světlé vlasy mu ještě víc vyšisovaly, což se líbilo některým otrokyním. Díky jejich délce mu nebylo vidět mateřské znaménko.

Fulvia už byla slabá na fyzickou práci, a tak přivázela se staršími ženami na pole jídlo a pití. Caelius dřív nechával muže dít bez přestávky, ale mnoho z nich před dvěma lety na horkém slunci kvůli dehydrataci zkolabovalo. Jeden dokonce zemřel. Pán dospěl k závěru, že krátká přestávka vyjde levněji než mrtví dělníci.

Čtvrtý den slunce obzvlášť páliło, a tak všichni brzy po poledni uvítali příjezd Fulvie, která měla na vozíku taženém mulou vodu, chleba a kořenovou zeleninu. Zastavila ve stínu velkého stromu a všichni k ní hned přispěchali.

„Mám tady kousek sýra,“ pošeptala synovi a poklepala na uzlík vedle sebe.

Tarquinius na ni mrkl.

Muži měli na sobě jenom bederní roušku a sandály, za koženým páskem zastrčené kosa s krátkou násadou, které jim poskytl Caelius. Otroci měli ke kotníkům připevněné těžké okovy, aby nemohli utéct. Caeliovi dělníci pocházeli jako v případě všech velkých vlastníků půdy z celého Středomoří. Židi, Španělé a Řekové se potili vedle Núbijců a Egypťanů. Během jídla toho mezi sebou hladoví muži moc nenamluvili a brzy byly všechny

koše prázdné. Na zemi zůstalo jenom pár drobečků pro vrabce, kteří jim natěšeně poskakovali u nohou.

Maurus, jeden z řeckých otroků, zadumaně žvýkal poslední sousto chleba. „Co bych dal za kousek masa. Možná nějaké dostaneme, až bude *Vinalia Rustica*.“

„*Caelius* je moc lakomý. A bojí se o peníze,“ odsekl *vilicus* Dexter, drsný předák a bývalý legionář ze severu. „Řekl bych, že *Olenus* jí hodně, co?“

Ostatní se tázavě podívali na *Tarquinius*, o jehož výletech za starcem se všeobecně vědělo.

„Vsadím se, že ho čaroděj pořád krmí jehňaty,“ ozval se kdosi.

„Proto tam nahoru chodíš?“ V opálených rysech *Maura* byla patrná žárlivost.

„Ne. Nemůžu totiž poslouchat tvoje skuhrání.“

Ozval se výbuch smíchu, který vyplašil ptáky.

Předák mžoural na *Tarquinius* s podivným výrazem v očích. „Trávíš v horách spoustu času. Co tě tam tak táhne?“

„Chce uniknout děsivému vedru tady,“ poznamenal podsaditý otrok *Sulinus*.

Všichni souhlasně mumlali. Horko bylo nesnesitelné. Neposečená pšenice se ve slunečním žáru leskla a vlnila.

Tarquinius mlčel a všude kolem se ozývaly cikády.

„Takže?“ Dexter si bezmyšlenkovitě drbal starou jizvu.

„Takže co?“ *Tarquinius*, znepokojený náhlým zájmem předáka, hrál překvapeného.

„Má ten bláznivý věstec maso každý den?“

„Jenom když najde mrtvé jehně nebo kůzle.“ *Tarquini*ovi se sbíhaly sliny. Jedl čerstvě upečené maso s *Olenem* bezpočtu krát. „Jinak ne. Pán by to nedovolil.“

„Pán!“ řekl Dexter posměšně. „*Caelius* nemá tušení, kolik ovcí a koz je tam nahoře. Často říkal, že osm jehňat na každých deset ovcí ročně stačí.“

„To je chabá odměna,“ dodal *Maurus* škodolibě.

„*Olenus* je jediný, kdo chce pást tak nahoře.“ *Salinus* se pokřižoval. „U těch mrtvých měst je spousta duchů a divoké zvěře.“

V očích muže byl patrný strach.

Uličky náhrobků na hřbitovech nedaleko zřícenin *Falerii* byly mocnou připomínkou dějin té oblasti a jen málo lidí z *latifundia*

se odvážilo přiblížit se k nim dokonce i ve dne. Celá hora byla pověstná mimořádnými bouřemi, smečkami vlků a drsným počasím. Bylo to místo, kde pořád dleli bohové Etrusků.

„Proto ho Caelius nechává být.“ Tarquinius chtěl změnit téma hovoru, protože si živě pamatoval svůj děsivý sen. „Tahle část je skoro hotová.“ Ukázal na pole. „Do soumraku bychom to mohli mít ve stodolách.“

Dextera to překvapilo. Obvykle musel použít hrozby, aby přinutil po přestávce lidi do práce. Nalil si další pohár vody. „Tak do díla, chlapi. Nenuťte mě, abych použil tohle,“ zavrčel a poklepal si na bič u pasu.

Dělníci se plahočili po krátkém strništi ke zbývající pšenici, někteří se rozzlobeně ohlíželi na Tarquinia. Ale nikdo se neopovážil protivit se železně vůli dozorce. Nebo jeho biči. Dexter měl za úkol dohlížet na pořádek a dělal to s brutální silou.

Fulvia počkala, až se ostatní vzdálili, a potom s potutelným úsměvem podala synovi uzlíček.

„Děkuju, mami.“ Políbil ji na čelo.

„Bohové s tebou,“ řekla pyšně.

„Dextere?“ V okamžiku, kdy matka obrátila vůz, Tarquinius přispěchal za urostlým předákem. „Mám pro vás kousek dobrého kozího sýra.“

„Dej to sem.“ Dexter po něm nedočkavě sáhl. Kousek ochutnal a usmál se. „Vyříd' Fulvii pochvalu. Kde to vzala?“

„Má svoje zdroje.“ Všichni věděli, že lidi z kuchyně dokážou obstarat jídlo, o jakém se ostatním ani nezdá. „Doufal jsem...“

„Že zítra skončíš dřív?“ zachechtal se Dexter. „To by stálo víc než kousek sýra. Caelius by mi utrl koule, kdyby zjistil, že ses zase ulil.“

„To jsem nemyslel.“ Tarquinius riskoval výprask, když odmlouval, ale výraz na předákově tváři mu dělal starosti. „Doufal jsem, že byste mi mohl říct, jestli pán něco plánuje. Ohledně Olena.“

Dexter přivřel oči.

Haruspex dlouho přežíval na okraji života na statku a tolerovali ho jenom proto, že to uměl se zvířaty a že pobýval v ústraní. Caelius, stejně jako většina Římanů, nelibě nesl, když někdo provozoval starodávné etruské rituály, a Dexter byl stejný.

Tarquinius měl pocit, že předák něco ví.

Ani jeden nepromluvil.

„Přines mi nějaké maso a já o tom budu uvažovat,“ odpověděl Dexter. „Teď se vrať do práce.“

Tarquinius poslechl. Jakmile bude pšenice pod střechou, nabídne, že uloví nějaké vlky. Caelius věděl, že toho léta šelmy decimují stáda v nižších oblastech, a tak by ho mohl pustit, než začne sklizeň oliv a hroznů.

A až bude v horách, mohl by snadno zabít jehně pro Dextera. Byl to risk, jestli dozorce dodrží slovo, ale neměl jinou možnost, jak zjistit, co by Caelius mohl chystat. Po letech učení u Olena byl Tarquinius velice vnímavý. Po tom snu následoval Dexterův výslech a byl si jistý, že haruspexovi se má něco stát.

„Trochu života do toho umírání,“ švihl Dexter bičem. „To ty chceš skončit s prací dřív.“

Tarquinius uchopil levou rukou svazek pšenice a pevně ho přidržel pro kosu. Jediným pohybem usekl zralé klasy těsně nad zemí a nechal je ležet za sebou, otočil se zpátky a chytil další svazek. Na obou stranách dělali muži stejný rytmický pohyb a postupovali neustále dál do obilí. Tento úkol tady Etruskové během žní vykonávali stovky let a to vědomí Tarquinia uklidnilo, když si při práci představoval své předky v dobách, než sem přišli římský nájezdníci.